

При обстеженні мовлення дітей дошкільного віку ми вивчали рівні зв'язного мовлення, мовної комунікації, фонетичного та фонематичного розвитку мовлення.

Вивчення рівня зв'язного мовлення дітей.

Для даного обстеження ми пропонуємо методику переказування тексту. Діти слухають оповідання В.Осєєва "Бабуся", а згодом його відтворюють.

Бабуся.

По вулиці йшли хлопчик і дівчинка. А попереду них йшла бабуся. Було дуже слизько. Бабуся посковзнулась і впала.

- Потримай мої книги! – крикнув хлопчик, передав дівчинці сумку та кинувся на допомогу бабусі.

Коли він повернувся, дівчинка запитала його:

- Це твоя бабуся?

- Ні, - відповів хлопчик.

- Мама? – здивувалась дівчинка.

- Ні!

- Ну, тоді тітка? Чи знайома?

- Та ні ж, ні!- відповів їй хлопчик. – Це просто бабуся!

Перекази дітей аналізуємо за наступними показниками:

1. *Розуміння тексту:* чи правильно дитина формулює головну думку оповідання.
2. *Структура тексту:* чи вміє дитина послідовно та чітко будувати переказ.
3. *Лексичний запас:* чи використовує дитина цілком лексику тексту, чи замінює авторські висловлення своїми.
4. *Граматична сторона:* чи правильно будує речення (послідовність слів та узгодження їх у реченні).
5. *Плавність мовлення:* чи є наявними підказки (навідні запитання) педагога, чи є необхідність повторного читання тексту.

Вивчення рівня словникового запасу та граматичних вмінь дітей.

Для даного обстеження рекомендуємо використати сюжетний малюнок (наприклад, "Сім'я"), на якому зображено один або декілька об'єктів у дії. Дітям пропонується розглянути малюнок та дати відповіді на ряд запитань:

- Хто зображений на малюнку?
- Як її (їх) звати?
- Де вона (вони) знаходяться?
- Що робить (роблять)?
- Що ще можна сказати про цей малюнок?

Відповіді дітей аналізуємо, враховуючи їх лексичний запас, граматичні вміння та просторову орієнтацію. Доцільно задати більш конкретні запитання за малюнком "Сім'я":

- Хто сидить зліва? Справа? Посередині?
- Що знаходиться між батьком й донькою?
- Які ще книжки можна читати? Які казки ти знаєш?
- Хто наймолодший із зображених дітей? Чому? Якщо один із братів наймолодший, то як назвати іншого?
- Які ще іграшки, крім м'яча, ти можеш назвати?
- В який одяг вбрані люди на малюнку? Це літній чи зимовий одяг? Чому?
- Що ще, крім рукавички, мама може вив'язати?
- Які кольори ти можеш назвати?
- Яким одним словом можна назвати всіх зображених людей на малюнку?

При обстеженні пасивного словника пропонуємо дошкільнику показати предмет на малюнку, який назве педагог. Наприклад: спиці, клубок, шкарпетки, значок тощо. Під час відповідей на запитання треба слідкувати за кількістю слів та побудовою речень, за підбором слів, за узгодженням їх у реченнях.

Для вивчення комунікативних умінь дітей доречно спостерігати за їх "вільним" спілкуванням. Звертаємо увагу на характер спілкування, ініціативність, вміння вступати в діалог, слухати співрозмовника, розуміти його, ясно (чітко) висловлювати свої думки.

Обстеження фонетичної сторони мовлення

Для виявлення особливостей звуковимови дітей доцільно використовувати попередній етап роботи – опис малюнка. Достатньо прослідкувати під час опису за вимовою назв відповідних малюнків. Наприклад: **брат**, хлопчики, книжка, м'яч, клубки, **спиці**, сукня, **джинси**, найстарший, іграшки тощо.

При обстеженні вимови слід звертати увагу не лише на відсутність чи заміну звуків, але й на чіткість вимови, особливості *темпу мовлення*, *мовного дихання*.

Обстеження фонематичної сторони мовлення

Для виявлення вмінь диференціювати звуки пропонуємо дитині ряд завдань:

а) розрізнення близьких за звучанням фонем;

Дитина слухає назву предмета та знаходить його на малюнку:

- Де коза? Де коса?
- Де мишка? Де миска?
- Де шапка? Де сапка?
- Де тачка? Де качка?

б) виділення голосного звука серед ряду голосних:

- [а] серед [о, **а**, у, и, і, **а**];
- [у] серед [и, о, **а**, **у**, і, **у**];
- [и] серед [е, і, **и**, а, е, у, **и**];

в) промовляння опозиційних складів:

- са – ша, ша – са;
- за – жа;
- ра – ла;
- ач – ащ;
- ца – ча.

Обстеження аналітико-синтетичної діяльності мовлення

Метою даного обстеження є вивчення вміння дитини визначати перший, останній звук, послідовність звуків у слові. Пропонуємо використовувати такі слова для аналізу:

- **око**, **ананас**, **Іра**;
- **пояс**, **фонтан**, **альбом**;
- **сом**, **мак**, **квас** тощо.